

Katedra Blízkého východu FFUK

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Matěje Denka „The Development of Shi'i Political Islam in Post-Saddam Husayn Iraq“

Vypracoval Mgr. Pavel Ťupek, Ph.D., dne 4. srpna 2019

Posuzovaná práce se zabývá velmi aktuální problematikou, a sice rostoucí politickou rolí šíitského islámu po svrnutí pro-sunnitského režimu Saddáma Husajna v Iráku. Významu tématu odpovídá i značně rozsáhlá relevantní literatura. Toho se dotýká i má zásadní kritická připomínka. Z nepochopitelných důvodů kolega Denk – v míře zcela zarážející – ignoruje tituly, které jsou součástí zadání diplomové práce. Pro přehlednost jsem seznam titulů okopíroval ze zadání diplomové práce, tučně jsem vyznačil titul (jediný!), se kterým z uvedeného seznamu diplomant pracoval:

- Barzegar, Kayhan. „IRAN'S FOREIGN POLICY IN POST-INVASION IRAQ“ MIDDLE EAST POLICY, VOL. XV, NO. 4, WINTER 2008
- Black, Anthony. *The History of Islamic Political Thought*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001.
- Brown, Nathan J. „Is Political Consensus Possible in Iraq?“ Carnegie Endowment for International Peace (2005).
- Gaub, Florence. „An Unhappy Marriage: Civil-Military Relations In Post-Saddam Iraq.“ Carnegie Endowment for International Peace (2016).
- Gleave, Robert. *Scripturalist Islam: The History and Doctrines of the Akhbari Shi'i School*. Leiden: Brill, 2007.
- Haddad, Fanar. „SHIA-CENTRIC STATE-BUILDING AND SUNNI REJECTION IN POST 2003 IRAQ“ Carnegie Endowment for International Peace (2016).
- Hunter, Shireen T. „Iran and the Spread of Revolutionary Islam“ Third World Quarterly, Vol. 10, No. 2, Islam & Politics (Apr., 1988), pp. 730-749.
- Kedourie, Elie. „Anti-Shiism in Iraq under the Monarchy.“ Middle Eastern Studies, Vol. 24, No. 2 (Apr., 1988), pp. 249-253.
- Momen, Moojan. *An Introduction to Shi'i Islam*. New Haven: Yale University Press, 1985.**
- Mowle, Thomas S. „Iraqi's Militia Problem.“ Survival | vol. 48 no. 3 | Autumn 2006 | pp. 41–58.
- Salamey Imad and Zanoubia Othman. „Shia Revival and Welayat Al-Faqih in the Making of Iranian Foreign Policy“ Politics, Religion & Ideology Vol. 12, No. 2, 197–212, June 2011.
- Samii A. William. „SHIA POLITICAL ALTERNATIVES IN POSTWAR IRAQ“ MIDDLE EAST POLICY, VOL. X, NO. 2, SUMMER 2003.
- Schmidt, Soren. „THE ROLE OF RELIGION IN POLITICS. THE CASE OF SHIA-ISLAMISM IN IRAQ“ *Nordic Journal of Religion and Society* (2009), 22 (2): 123–143.
- Shanahan, Rodger. „Shi'a political development in Iraq: the case of the Islamic Da'wa Party“ *Third World Quarterly*, Vol. 25, No. 5, pp 943–954, 2004.
- Al-Sheikh Safa Rasul and Emma Sky. „Iraq since 2003: Perspectives on a Divided Society“ Survival | vol. 53 no. 4 | August–September 2011 | pp. 119–142.
- Terhalle, Maximilian. „ARE THE SHIA RISING?“ MIDDLE EAST POLICY, VOL. XIV, NO. 2, SUMMER 2007.
- Thuber, Ches. „Milicias as sociopolitical movements: Lessons from Iraq's armed Shia groups“ *Small Wars & Insurgencies*, 25:5-6, 900-923.
- Vaezi, Ahmad. „Shia Political Thought“ Islamic Centre of England 2004.
- Wimmer, Andreas. „Democracy and Ethno-religious Conflict in Iraq“. Survival (2003) 45:4, 111-134.

V rámci kritiky pramenů a literatury by měl diplomant přinejmenším objasnit důvody, které ho k tomu vedly. Výhradami k úvodu se dostávám ke struktuře práce jako takové. Ta je standardně členěna na úvod, čtyři případové studie a závěr. V první kapitole si diplomant všímá obecnějších otázek šíitského islámu, v duchu zadání ukotvuje šíu historicky a teologicky ve vztahu k Iráku. Takovýto obecnější vhled do problematiky je jistě žádoucí, nicméně

problematika zahrnutá do této části diplomové práce by měla být pregnantněji zpracována, uvážlivěji pojata, a zejména relevantnější k danému tématu a provázanější s dalšími kapitolami. Mohlo zde zaznít třeba více o šíitské politické koncepci s akcentem na moderní teorie, například *velájat-e faqih x velájat-e umma*. Studie A. Blacka (ze seznamu literatury ze zadání) by byla jistě dobrým vodítkem pro tento politický aspekt. Zkrátka a dobře, domnívám se, že snaha vtěsnat historický a teologický vývoj od vzniku islámu až po 20. století do několika stran se negativně odrazila na nespojitosti a neprovázanosti textu. Osobně bych doporučil zaměřit se více na osmanskou dobu, demografický vývoj (část vycházející z Nakashe je zdařilejší a jistě relevantní k tématu), svatá místa, či případně náboženskou příslušnost ve vztahu ke kmenům a rozdělení Iráku podle náboženské či etnické příslušnosti. Jinou možností by bylo, že by demografickým aspektům bylo věnováno více prostoru v úvodní části.

Zbývající kapitoly jsou případové studie nejdůležitějších šíitských politických stran Iráku. První z těchto kapitol (celkově druhá) se zabývá iráckou protirežimní stranou Da'wa, spjatou s osobou šíitského duchovního vůdce Muhammada Báqira as-Sadra v době baasistické persekuce, a s politickým vůdcem Núrím al-Málikím v době posadámovské. Druhá kapitola pojednává o šíitské politické straně Supreme Council for the Islamic Revolution (byla založena roku 1982 proiráckým ájatolláhem Muhammadem Báqirem al-Hakímem, později se přejmenovala na Islamic Supreme Council of Iraq) a o prominentní rodině duchovních al-Hakím. Poslední kapitola se zabývá hnutím Muqtadá as-Sadra. Pohlíží na sadrovské hnutí jako na nový fenomén, který je odlišný od historie konkurenčních politických stran, které mají kořeny v předsadámovské éře.

Pokud mám hodnotit práci jako celek, bylo by vhodné lépe si promyslet strukturu a logickou provázanost dílčích témat. Nemalá část textu je víceméně na úkor srozumitelnosti výkladu, jiné pasáže by bylo vhodné dovysvětlit a rozpracovat. Příkladem je více, uvedu pro ilustraci jeden konkrétní. Ačkoliv práce – krom jiného – pojednává o dvou klíčových postavách šíitského politického a náboženského života Muhammadu Báqirovi as-Sadrovi (zakladateli Da'wy) a Muqtadá as-Sadrovi, kontroverznímu klerikovi, politikovi a vůdci ozbrojených milicí, v textu překvapivě nezazní informace, že Muqtadá as-Sadr byl synovcem Muhammad Báqira. Na straně 29 zase diplomant identifikuje Muhammad Sádiqa as-Sadra, otce Muqtadá as-Sadra, jako zakladatele Da'wy. Což je evidentně nedopatření, nikoliv neznalost, neboť o zakladateli da'wy Muhammadu Báqiru as-Sadrovi diplomant hovoří na jiném místě. Čtenáře to však může mást, a právě z tohoto důvodu jsem navrhol, že by tyto důležité informace mohly být přehledně vyloženy třeba v první kapitole, kupříkladu namísto irelevantního exkurzu o Bújovcích.

Pokud jde o formální stránku diplomové práce, velmi oceňuji skutečnost, že se diplomant rozhodl pro angličtinu. Angličtina je v zásadě srozumitelná a celkově na přijatelné úrovni, byť by ji jazyková korektura velmi prospěla. Varoval bych před používáním stažených tvarů (jmenovitě například *wasn't* a *didn't*), které se v textu vyskytují, ale do formálního akademického textu nepatří). Rovněž oceňuji, že se diplomant rozhodl pro složitější a pracnější přepis arabštiny do latinky. Na druhou stranu, vysoce odborný způsob přepisu má spíše místo ve filologických nebo lingvistických textech, zde působí poněkud nezvykle, zvláště pak, rozhodl-li se diplomant pro svůj vlastní - značně originální - přepis. Bylo by určitě vhodnější respektovat specifika přepisů do angličtiny. Konkrétně v anglickém úzu není například příliš zvykem asimilovat určitý člen, jak diplomant činí. Hlásku „ch“ do angličtiny netřeba přepisovat jako *k*, namísto zavedeného *kh*, *t* namísto *th*, Ğ hamísto Gh... Rozhodl-li se oproti konvenci pro takovýto přepis, měl by být důsledný. Proč nepřepisovat „dž“ jako *ġ*, namísto zjednodušeného „j“? Výsledkem jsou prazvláštní hybridní tvary typu „*Ķadīja*“ či „*Šayku al-Mufid*“. Některé přepisy jsou vysloveně nesprávné, například „*Afqānī*“, „*marja'iyā*“, ale není jich mnoho. Přepisy jsou navíc nejednotné: setkat se lze se tvary *Hizbu'llāh*, *Faḍlu'llāh* *Faḍlullāh*, ale i *cAbdullāh*.

Hovoříme-li již o tom, co není zvyklostí oboru, nelze opomenout citace z evropských (francouzština) i orientálních jazyků (arabština). Diplomant totiž cituje v originále. Vhodnější způsob je překlad do angličtiny s tím, že citát v původním jazyce je možné uvést třeba v poznámce, v případě arabštiny nebo perštiny ideálně v prepisech do latinky. To platí i pro bibliografickou část. U některých titulů z bibliografie je uvedeno zvláštní stránkování, což budí dojem, že diplomant přečetl například jen jednu stránku z daného titulu, jak je patrné z následující ukázky:

"عباس, عقيل. "الإسلام السياسي الشيعي في العراق والديمقراطية التوافقية: إشكاليات الخطاب وتحديات التنوع str. 38? (سياسات عربية, ع 29) نوفمبر 2017 (: 38"

Celkově lze konstatovat, že navzdory kritickým výtkám splňuje diplomová práce formální i obsahové požadavky a doporučuji ji proto k obhajobě. Vzhledem k uvedeným skutečnostem práci hodnotím stupněm dobře (3). Při svém hodnocení jsem přihlédl k tomu, že se diplomant rozhodl pro obtížnější cestu (jazykem práce je angličtina, složitější, byť experimentální přepisy), v tématu se v zásadě orientuje a je schopen pracovat

s arabskými prameny i odbornou literaturou, byť nerespektuje určité zvyklosti oboru. K obhajobě diplomantovi doporučuji zaměřit se na tři okruhy:

- 1) Vysvětlit, proč nevzal v potaz doporučenou literaturu ze zadání.
- 2) Vysvětlit, nakolik byl zásadní přehlíživý postoj Íránu vůči Muqtadá as-Sadrovi v jeho proměně v nacionalistického vůdce, a jak interpretovat nedávnou oficiální návštěvu Muqtadá as-Sadra v Saúdské Arábii?
- 3) Vysvětlit rivalitu mezi rodinou Sadrů a al-Hakím v historické perspektivě.

